

Sygn. akt I UK 38/15

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania Uniwersytetu [...] w O. oraz R. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie
o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie
zdrowotne i Fundusz P.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 listopada 2015 r.,
skargi kasacyjnej Uniwersytetu [...] w O.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 1 października 2014 r., sygn. akt III AUa 332/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Uniwersytet [...] w O. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 1 października 2014 r. oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 grudnia 2013 r. ze względu na stanowisko prawne obydwu Sądów co do uznania za tytuł ubezpieczeń społecznych wykonywanie przez R. K., pracownika naukowo-dydaktycznego tego Uniwersytetu, umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego, zobowiązujących autora do wygłoszenia wykładu oraz opracowania i utrwalenia programu zajęć na określony umowami temat. Jednocześnie zainteresowany zobowiązał się do przeniesienia na Uniwersytet praw majątkowych do utworu dydaktycznego.

Sądy uznały, że w stanie faktycznym sprawy ma zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nakazujący uznać za pracownika wykonawcę umowy o dzieło zawartej z pracodawcą lub wykonywanej na rzecz pracodawcy.

W skardze, opartej na zarzucie błędnej wykładni art. 41 i n. ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) przez pominięcie, że do umowy o stworzenie utworu i przeniesienie autorskich praw majątkowych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego, a następnie zastosowanie art. 750 i 627 k.c. przy błędnym przyjęciu, że jest to umowa o świadczenie usług lub umowa o dzieło, podczas, gdy jej przedmiotem jest sprzedaż praw (art. 535 w związku z art. 555 k.c.); naruszenia art. 12 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przez ocenę, że wykład nieujęty w pensum lub innym akcie określającym granice obowiązków pracowniczych, stanowi utwór „pracowniczy”, do którego uczelnia nabywa prawa autorskie na podstawie stosunku pracy, oraz nieuwzględnienie, że przepis ten stosowany jest wyłącznie w przypadku, gdy pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy ukształtowanego na podstawie umowy o pracę (art. 14 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), a także naruszenia art. 99 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym, i w konsekwencji błędnej wykładni art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niewłaściwego zastosowania art. 13 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 4 pkt 9, art. 11 ust. 1 i art. 12 i 18 tej ustawy przez uznanie wynagrodzenia uzyskanego z tytułu zawarcia umów o przeniesienie autorskich praw majątkowych za przychód, od którego płatnik ma obowiązek odprowadzenia składek na ubezpieczenie społeczne.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pełnomocnik skarżącego wskazał zagadnienia prawne wymagające wykładni Sądu Najwyższego oraz powołał się na oczywistą zasadność skargi, „albowiem Sąd Apelacyjny w Białymstoku popełnił kwalifikowane uchybienia w wykładni przepisów prawa wskazanych w *petitum*”. Postawił pytanie, czy umowy instytucji naukowej ze swoim pracownikiem o stworzenie utworu i przeniesienie praw autorskich majątkowych do niego, a także ustanowienie licencji, podlegają przepisowi art. 8 ust. 2a ustawy o

systemie ubezpieczeń społecznych, podnosząc, że dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego nie jest jednolite. Analizując je, określił jako „oczywistą pomyłkę merytoryczną” uchwałę z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11 (OSNP 2012 nr 15-16, poz.198), przedstawiając jej własną krytykę w załączonej glosie (Studia Prawonoustrojowe 2014 nr 24). Jako „brak konsekwencji terminologicznych prowadzących do chybionych wniosków” określił wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2003 r., II CKN 269/01, z powołaniem się na glosę E. Traple (Glosa 2005 nr 2, s. 79), wskazał, że potraktowano w nim zamiennie pojęcia dzieła i utworu, „co doprowadziło do błędnego wniosku o istnieniu swoistego dualizmu w umowie o stworzenie utworu, polegającego na istnieniu w niej elementów wynikających z przepisów art. 627 k.c. oraz przepisów prawa autorskiego”.

Jako przykład rozbieżności interpretacyjnych wskazał natomiast pominięcie przez Sąd Apelacyjny orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13, „w którym Sąd Najwyższy przedstawił ocenę o charakterze uniwersalnym, obejmując nią wszystkie wykłady, że działania polegające na wygłoszeniu cyklu wykładów na konkretny temat, mających cechy wykładu monograficznego w znaczeniu kursu - cyklu wykładów traktujących o jednym konkretnym zagadnieniu, mających na celu dokładne i szczegółowe przedstawienie określonej problematyki lub wyczerpanie zagadnienia ujętego w tytule, który ma cechy utworu w pojęciu art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim, nie jest objęte obowiązkiem ubezpieczenia społecznego”. Podsumował, że nawet wówczas, gdyby Sąd Najwyższy uznał, że inne racje skarżącego nie są zasadne, to nie powinno to mieć wpływu na odmowę rozważenia i wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy co do przedstawionego problemu.

Zdaniem skarżącego, „reakcji Sądu Najwyższego wymaga też rozbieżność w interpretacji, czy stworzenie utworu (wykładu) i przeniesienie praw autorskich majątkowych do niego przez pracownika naukowo – dydaktycznego na rzecz uczelni, która jest jego pracodawcą, rodzi obowiązki w zakresie ubezpieczenia społecznego”, a nadto konieczne jest, „by w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy wypowiedział się w zakresie prawidłowej wykładni przepisu art. 12 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych i przesądził, czy na podstawie powołanego przepisu pracodawca może nabywać z chwilą przejęcia utworu „pracowniczego”

przysługujące autorowi autorskie prawa majątkowe bez względu na podstawę nawiązania stosunku pracy”, a „kolejną kwestią wymagającą rozstrzygnięcia jest wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania albo gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący sformułował wniosek oparty na przesłankach kasacyjnych ujętych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., w związku z czym należy podnieść, że skarga kasacyjna nie może być oczywiście uzasadniona, jeżeli jednocześnie wskazuje się na konieczność wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy istotnego zagadnienia prawnego. Nie może być przy tym skuteczne określenie skargi jako „oczywiście uzasadniona” w związku z odwołaniem się do zarzutów ujętych w podstawach skargi, te bowiem nie są badane w ramach przesądu (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego nie został obłożony w formę zbliżoną do wyводу wymaganego przy przedstawieniu przez sąd drugiej instancji „zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości” na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepubl.). Brak w nim podstawy do konkluzji, że na gruncie danej sprawy jest nie tylko możliwa, lecz wręcz konieczna zasadnicza wykładnia ustawy, mająca znaczenie dla prawidłowego stosowania prawa przez sądy powszechne. W związku z tym usprawiedliwione jest stwierdzenie, że zagadnienie prawne sprowadza się do zwykłej wykładni i stosowania prawa w konkretnym stanie faktycznym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08 i III UK 91/08 oraz z dnia 8 września 2008 r., III UK 52/08 i III UK 55/08, niepubl.). Nie sprzeciwia się temu stwierdzeniu znana Sądowi Najwyższemu urzędowo liczba spraw toczonych przez Uniwersytet [...] w O. w tej samej kwestii.

Przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej zagadnienie prawne, jak również sygnalizowana potrzeba wykładni prawa nie mają cech predestynujących skargę do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, przede wszystkim dlatego, że ocena problemów podniesionych przez skarżącego jest jednoznaczna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2007 r., I PK 220/07, niepubl.).

Przedstawił ją Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 października 2015 r., I UK 450/14 (dotychczas niepubl.), oddalającym posługującą się tymi samymi argumentami skargę kasacyjną Uniwersytetu [...] w O., skarżącego w sprawie niniejszej, i jego pracownika Z.W. Wyrok ten nie przełamuje linii orzecznictwa opartej na ugruntowanym poglądzie Sądu Najwyższego o niepodleganiu obowiązkowi ubezpieczenia wykonawcy umowy o dzieło (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13, LEX nr 1379926, z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 561/13, LEX nr 1504566 i powołane tam orzecznictwo; z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 420/13, LEX nr 148060; z dnia 6 sierpnia 2014 r., II UK 556/13, LEX nr 1500668; z dnia 28 sierpnia 2014 r., II UK 12/14, LEX nr 1521243), rozstrzyga jednak inaczej o obowiązku ubezpieczenia wykonawcy umowy o dzieło będącego równocześnie pracownikiem zlecającego. Uwzględnia, że w wykładni art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych znaczenie ma to, iż podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi wynagrodzenie za wykłady wygłoszone na podstawie umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych, mającej podstawę prawną (*causa*) w umowie o dzieło, jako czynności prawnej zobowiązującej zawartej przez wykładowcę z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2015 r., II UK 184/14, niepubl. i z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13 niepubl.). Kwalifikacja umowy o przeniesienie praw autorskich, mającej na celu wygłoszenie wykładu, jako umowy o dzieło przyjęta została także w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13 (Monitor Prawa Pracy 2014 nr 1), do którego – jako zgodnego z jego racjami – niezasadnie odwołuje się skarżący.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

